

Ställningstagande från Hörselskadades Riksförbund (HRF), Sveriges Dövas riksförbund (SDR), Riksförbundet för döva, hörselskadade och språkstörda barn (DHB), Förbundet Sveriges Dövblinda (FSDB), Unga Hörselskadade (UH), Sveriges Dövas Ungdomsförbund (SDU) och Dövblind Ungdom (DBU)

Angående utredningen

Flexibel utbildning för elever som tillhör specialskolans målgrupp (Dir 2010:47)

Undertecknade organisationer har gemensamt drivit kravet om en ny skolorganisation för hörselskadade och döva elever samt elever med dövblindhet. I målgruppen för den nya skolorganisationen ingår hörselskadade och döva elever samt elever med dövblindhet. Hädanefter nämns gruppen som hörselskadade, döva och dövblinda. Förslaget, som samtliga organisationer ställt sig bakom, presenterades 2007 i HRFs rapport *"Äh det var inget viktigt"*. Förslaget innebär en genomgripande reform som radikalt förbättrar hörselskadade, döva och dövblinda elevers förutsättningar under uppväxt och utbildning. Vi accepterar inte att hörselskadade, döva och dövblinda barn får en sämre start i livet än barn med fullgod hörsel. Hörselskadade, döva och dövblinda ska kunna vara fullt delaktiga i skolan och ha möjlighet att utveckla flera språk inklusive teckenspråk.

Utredningen *en flexibel utbildning för elever som tillhör specialskolans målgrupp* har en mycket viktig uppgift för utformningen av den framtida skolan för hörselskadade, döva och dövblinda. Efter att ha diskuterat direktiven har vi kommit fram till följande ställningstagande.

En ny skolorganisation

Vi vill ha en ny sammanhållen skolorganisation för hörselskadade, döva och dövblinda - en reform som kräver en omfattande förändring av dagens specialskola. Vi stödjer inte en idé som innebär att elever/ föräldrar ska behöva välja delad undervisning i olika skolformer. Detta uppfattar vi som en nödlösning när ingen skola kan möta elevens behov. Vi vill ha en likvärdig skola – grundskola – för hörselskadade, döva och dövblinda elever med språkprofil utifrån svenska och svenskt teckenspråk.

Hörselskadade, döva och dövblinda elever ska erbjudas undervisning på de mest ändamålsenliga språken, formerna och medlen för kommunikation och i miljöer som maximerar kunskapsrelaterad och social utveckling. Behoven hos eleverna kan variera över tid. För detta behövs en skolorganisation som kan samla och utveckla kompetens att undervisa hörselskadade, döva och dövblinda elever:

- **Skolor** där undervisning och övrig verksamhet sker på teckenspråk respektive tal med hörselteknisk utrustning. Eleverna väljer undervisningsspråk utifrån behov och önskemål. Detta kan variera beroende på skolämne och kan även förändras under skoltiden. Skolorna ska ha förutsättningar att driva sin verksamhet med ett långsiktigt förhållningssätt; elever och föräldrar ska känna sig trygga att kunna välja ett sådant alternativ.
- **Regionala resurscenter** med ansvar för samtliga elever oavsett om de är elever i skolan för hörselskadade, döva och dövblinda eller integrerade elever. Resurscentren ska ha specialistkompetenser som kan ge stöd till elev, föräldrar och skolpersonal oavsett vilken skolform eleven går i. Uppdraget ska omfatta bland annat erbjudande om teckenspråklärare, tekniska, auditiva, visuella och pedagogiska insatser.
- **En nationell samordnare** med ansvar för att alla hörselskadade, döva och dövblinda får den skolgång de behöver.

Läs mer i [HRFs rapport 2007 "äh, det var inget viktigt.."](#)

Målgruppen

Vår gemensamma uppfattning är att målgruppen för den nationella skolorganisationen med dess skolor och resurscenter omfattar cirka 5000 hörselskadade, döva och dövblinda elever med eller utan hörapparat i åldern 6-15 år¹. En del väljer skolor för hörselskadade, döva och dövblinda medan många väljer att gå integrerat. Även integrerade elever behöver stöd från resurscentren och skall därför ingå i målgruppen.

Förskolebarnen ingår inte i utredarens målgrupp. Vi vill ändå att utredaren uppmärksammar det angelägna i att hörselskadade, döva och dövblinda barn får sina behov tillgodosedda redan i förskolan och att det krävs en organisation för att detta ska vara möjligt. En rik språktillgång (både talade och tecknade språk) på barnens villkor är oerhört viktig för språkutvecklingen. Ett aktivt och medvetet arbete med barns språkutveckling i förskolan har stor betydelse för elevernas fortsatta språk-, tal-, läs- och skrivutveckling i skolan. En hörselskada ställer krav på ett medvetet arbete i förskolan för att anpassa språkstimulans och kommunikation utifrån barnets behov. För att möta behovet måste förskolepersonal få stöd i sitt arbete och det måste också finnas anpassade förskolor som riktar sig till hörselskadade, döva och dövblinda barn.

Dialog – en nyckel till kunskap

I skolan är dialog mellan lärare och elev, och elever emellan en nyckel till kunskap. Dialog på talat språk innebär för många hörselskadade barn och ungdomar svårigheter i skolan eftersom tal är svårt att höra särskilt om skolmiljön och pedagogiken inte är anpassad utifrån deras behov.

¹ HRFs rapport 2009 "John Wayne bor inte här" s 24
<http://www.hrf.se/upload/pdf/rapporto9.pdf>

Hörselskadade, döva och dövblinda har olika förutsättningar för lärande, beroende på grad av hörselnedsättning och förstaspråk. Om de inte får sina individuella behov tillgodosedda kan det få negativa konsekvenser för deras personliga och språkliga utveckling. För döva och dövblinda samt en del hörselskadade elever är svenskt teckenspråk en förutsättning för ett kvalitativt dialogiskt lärande.

Teckenspråk

Det svenska teckenspråket är ett eget språk enligt den svenska språklagen, och ska inte förväxlas med alternativa metoder som komplement till talad svenska.

Svenskt teckenspråk ger den ovan beskrivna målgruppen en möjlighet till delaktighet och fungerande kommunikation, för vissa av dem är det en nödvändighet. Språklagen ålägger samhället att erbjuda hörselskadade, döva och de som av andra skäl har behov av teckenspråk möjlighet att lära sig, utveckla och använda det svenska teckenspråket. Vi ser detta som en naturlig uppgift för den nationella skolorganisation som vi föreslår. Eleverna ska erbjudas svenskt teckenspråk under hela skoltiden och det ska vara möjligt att få tillgång till teckenspråksundervisning även om eleven väljer hemskolan.

Hörande barn som av något skäl har behov av teckenspråk t ex barn eller syskon till teckenspråkiga som vill lära sig, utveckla och använda svenskt teckenspråk ska erbjudas plats i skolorna inom den nationella skolorganisationen. Det blir då en så kallad "omvänd integrering".

Gruppens betydelse

En stark självkänsla och tro på sig själv stärker möjligheterna att utvecklas i skolan. Som en del i att utveckla detta har identifikation med andra som också hör dåligt stor betydelse för många hörselskadade, döva och dövblinda barn. Elever behöver förebilder, såväl bland vuxna som bland andra elever. Förutom identifikation med andra genom funktionsnedsättningen, så är den språkliga identifikationen minst lika viktig². Detta psykosociala stöd kan stimuleras genom att gå i skolan i samma grupp eller att träffas regelbundet under organiserade former.

Reell valfrihet

Elevernas möjlighet att välja skola måste stärkas. Systemet får inte vara låst till att alla elever måste få sin utbildning på ett visst sätt. De skolalternativ som erbjuds ska vara likvärdiga. Elevens behov och potential ska styra valet av skola – inte attityder eller ekonomi. Detta innebär till exempel att elever som har behov av att gå i en skola långt bort måste ha rätt till skolskjuts både till skola och till skolbarnsomsorg. För att kunna välja den skola som bäst motsvarar elevens behov måste familjen få information om vad de olika alternativen innebär.

² DHBs projektrapport 2008 "Vi är en grupp fast två ändå"
<http://www.dhb.se/filearchive/2/2303/vi.ar.en.grupp.fast.tva.anda.pdf>

Sammanfattning

Vi organisationer, som företräder Sveriges hörselskadade och döva barn, ungdomar och vuxna, barn, ungdomar och vuxna med dövblindhet samt föräldrar till hörselskadade, döva och dövblinda barn vill se en radikal skolreform som leder till en likvärdig utbildning för hörselskadade, döva och dövblinda barn och ungdomar – på barnens egna villkor. Vi vill ha en ny skolorganisation, med för hörselskadade, döva och dövblinda elever språkprofilerade regionala grundskolor och en samlad kompetens i regionala resurscentra med en nationell samordnare.

Vi vill uppmärksamma utredningen att vi har stöd för våra krav i

- FNs barnkonvention (särskilt när det gäller barnets bästa i första rummet och artiklarna 23, 29a och 30)
- Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (särskilt artikel 7.2 och 24).
- Språklagen

Jan-Peter Strömgren,
förbundsordförande,
Hörselskadades Riksförbund (HRF)

Ragnar Veer,
förbundsordförande,
Sveriges Dövas riksförbund (SDR)

Jan Carlsson,
förbundsordförande,
Riksförbundet för döva, hörselskadade
och språkstörda barn (DHB)

Pontus Degsell,
förbundsordförande,
Förbundet Sveriges Dövblinda (FSDB)

Heléne Larsson,
förbundsordförande,
Unga Hörselskadade (UH)

Henrik Sundqvist,
förbundsordförande,
Sveriges Dövas Ungdomsförbund
(SDU)

Helena Christoffersson,
förbundsordförande,
Dövblind Ungdom (DBU)